

nemers, net als overall getroffen door economische recessie, die vinden dat ze te veel moeten betalen aan (nota bene) hun eigen landgenoten.

Aan de ene kant steenrijke provincies, aan de andere kant provincies met problemen, die vinden dat de federale regering de rijkdommen evenredig dient te verdelen over heel het land.

Politiek is er ook een duidelijke scheidslijn. Het westen stemt overwegend op de conservatieven, het oosten op de liberalen.

Saillant détail: geen van de premiers waar federaal premier Trudeau mee moet onderhandelen behoort tot zijn eigen partij. Zijn partij bezet geen enkele zetel ten westen van Winnipeg. Echt nationaal opererende partijen zijn er eigenlijk niet.

Alberta

Eén voorbeeld uit deze hele problematiek, de verhouding tussen de provincie Alberta en de federale overheid, kan veel duidelijk maken.

Alberta is de grote producent van olie en aardgas van Canada. Bovendien is premier Lougheed van Alberta een van de koplopers in de strijd voor grote autonomie van de provincies.

Tussen Ottawa en Alberta nu heeft een ware 'koude oorlog' gewoed, die pas enkele maanden geleden met een akkoord is beslecht. Een strijd waarin het -onvoorstelbaar in bijvoorbeeld de Nederlandse situatie - voor kon komen dat Alberta, als betrof het een Arabische oliestaat, als pressiemiddel de 'oliekraan' begon dicht te knijpen. Inzet was de prijs die Alberta voor z'n olie wilde hebben en die door de olieconsumentenprovincies werd verworpen. Vertaald naar Nederlandse begrippen: het provinciaal bestuur van Groningen, dat de aardgaskraan dichtdraait omdat 'Den Haag' niet genoeg voor het aardgas wil betalen.

Het is tekenend voor de inderdaad uiterst 'losse' federatie, die de staat Canada is.

Referendum

Terug naar de grondwet. Federaal premier Pierre Trudeau, met een onderbreking van minder dan een jaar sinds 1968 aan de macht, besloot vorig jaar dat het nu afgelopen moest zijn. De impuls daartoe was dat bij referendum in Franstalig Quebec zestig procent van de bevolking daar bleek tegen de gedachte van afscheiding te zijn, veertig procent voor. Trudeau hoorde in de roep uit Quebec de roep om 'een nieuw federalisme'. Canada moest zijn eigen grondwet hebben: de British North America Act moest zoals ze dat in Canada noemen 'gepatriëerd' worden. Maar het Britse parlement moest er gelijk eerst nog even wat wijzigingen in aanbren-

13314	COMMONS DEBATES	November 26, 1981
	<i>The Constitution</i> SCHEDULE B CONSTITUTION ACT, 1981 PART I CANADIAN CHARTER OF RIGHTS AND FREEDOMS	ANNEXE B LOI CONSTITUTIONNELLE DE 1981 PARTIE I CHARTRE CANADIENNE DES DROITS ET LIBERTÉS
	Whereas Canada is founded upon principles that recognize the supremacy of God and the rule of law:	Attendu que le Canada est fondé sur des principes qui reconnaissent la suprématie de Dieu et la primauté du droit :
	<i>Guarantee of Rights and Freedoms</i>	<i>Garantie des droits et libertés</i>
Rights and freedoms in Canada	1. The Canadian Charter of Rights and Freedoms guarantees the rights and freedoms set out in it subject only to such reasonable limits prescribed by law as can be demonstrably justified in a free and democratic society.	1. La Charte canadienne des droits et libertés garantit les droits et libertés qui y sont énoncés. Ils ne peuvent être restreints que par une règle de droit, dans des limites qui soient raisonnables et dont la justification puisse se démontrer dans le cadre d'une société libre et démocratique.
	<i>Fundamental Freedoms</i>	<i>Libertés fondamentales</i>
Fundamental freedoms	2. Everyone has the following fundamental freedoms: (a) freedom of conscience and religion; (b) freedom of thought, belief, opinion and expression, including freedom of the press and other media of communication; (c) freedom of peaceful assembly; and (d) freedom of association.	2. Chacun a les libertés fondamentales suivantes: (a) liberté de conscience et de religion; (b) liberté de pensée, de croyance, d'opinion et d'expression, y compris la liberté de la presse et des autres moyens de communication; (c) liberté de réunion pacifique; (d) liberté d'association.
	<i>Democratic Rights</i>	<i>Droits démocratiques</i>
Democratic rights of citizens	3. Every citizen of Canada has the right to vote in an election of members of the House of Commons or of a legislative assembly and to be qualified for membership therein.	3. Tout citoyen canadien a le droit de vote et est éligible aux élections législatives fédérales ou provinciales.
Maximum duration of legislative bodies	4. (1) No House of Commons and no legislative assembly shall continue for longer than five years from the date fixed for the return of the writs at a general election of its members. (2) In time of real or apprehended war, invasion or insurrection, a House of Commons may be continued by Parliament and a legislative assembly may be continued by the legislature beyond five years if such continuation is not opposed by the votes of more than one-third of the members of the House	4. (1) Le mandat maximal de la Chambre des communes et des assemblées législatives est de cinq ans à compter de la date fixée pour le retour des brefs relatifs aux élections générales correspondantes. (2) Le mandat de la Chambre des communes ou celui d'une assemblée législative peut être prolongé respectivement par le Parlement ou par la législature en question au-delà de cinq ans en cas de guerre, d'invasion ou d'insurrection, réelles ou appréhendées, pourvu que cette prolongation ne fasse pas
Continuation in special circumstances		

gen, zo meende Trudeau.

De federale regering mag geen 'administratiekantoor' van de provincies worden, zonder eigen zeggenschap. Canada heeft een sterk federaal gezag nodig, vindt Trudeau. 'Canada is meer dan de som van tien provincies'.

Het was te verwachten: Trudeau kwam frontaal in botsing met maar liefst acht van de tien provincies. Alleen de premiers Bill Davis van Ontario en Richard Hatfield van New Brunswick steunden Trudeau. De overigen verweten Trudeau 'via de sluipteg over Westminster' zijn zin door te willen drijven, de macht van Ottawa te willen vergroten ten koste van de provinciale bevoegdheden, de traditie te breken dat verzoeken aan Westminster alleen maar gedaan worden bij overeenstemming tussen Ottawa en de provincies.

Provinciale regeringen slepten de federale overheid voor hun eigen gerechtshoven, soms met succes, soms viel de uitspraak ten gunste van Trudeau uit. De impasse was compleet. Een uitweg leek gevonden: de zaak werd voorgelegd aan het federale Hooggerechtshof. Dat moest de knoop doorhakken. De uitspraak van het Hooggerechtshof bracht Trudeau een

overwinning die geen overwinning was. De federale regering heeft wettelijk het recht op eigen houtje Londen te verzoeken de grondwet te wijzigen en naar Canada te sturen, zo verklaarde het hof.

Tradities

Maar in één adem voegde het er aan toe dat zo'n actie zónder de instemming van de provincies wel in hoge mate in strijd was met gevestigde politieke tradities. Kortom: er was geen winnaar en geen verliezer al leek de federale regering er als sterkste uit te komen.

Wetende dat zijn zin doorzetten via het parlement in Ottawa (waarin Trudeau op een liberale meerderheid steunt) en via Londen (dat ook van de zaak af wil) hem een schijnoverwinning en handenvol problemen zou opleveren, stemde Trudeau in met de zoveelste, en naar hij bij voorbaat verzekerde allerlaatste, conferentie met zijn collega's van de provincies, begin november. Bijna een week fel onderhandelen leverde een akkoord op. Hoewel? Een akkoord wel te verstaan met negen van de tien provincies. Zijn grote tegenstander René Lévesque, premier van Canada's historische buitenbeentje Quebec, ging er niet achter staan.